

Сайтът **desebg.com** представя интервю с президента **Петър Стоянов** (1997-2002) по повод разследването на журналиста Христо Христов за [кражбата на „История славянобългарска“](#) от манастира „Св. Георги Зограф“ в Света гора.

В него той коментира новите разкрития за операция „МАРАТОН“ на Държавна сигурност, с която е открадната „Историята“. Президентът разкрива за първи път и подробности за решението си от 1997 г. да върне реликвата в „Зограф“, изпълнено през януари 1998 г.

Г-н президент, как ще коментирате новите разкрития от архива на ДС, които доказват, че кражбата на „История славянобългарска“ е дълго подготвяна операция на бившето Първо главно управление (ПГУ, разузнаването) на Държавна сигурност?

Написано от Христо Христов
Петък, 12 Октомври 2012 17:33

- Никога не съм се съмнявал, че кражбата е дело на Държавна сигурност. И за най-непосветения български гражданин беше ясно, че няма как „История славянобългарска“ да се появи увита в „Работническо дело“, подхвърлена от непознат мъж пред Националната разузнавателна служба (НРС), както твърдеше Божидар Димитров, директор на Националния исторически музей (НИМ). В това твърдение, разбира се, има и известна доза цинизъм.

Допускам, че и днес, след толкова години, част от българския народ манипулиран от посткомунистическата пропаганда най-вероятно ще си каже, че това е едно патриотично дело. Защо в крайна сметка най-българската книга да не бъде в български ръце, а да я „оставим на гърците“? Тук има две огромни лъжи, които искам да опровергая още в началото. Първо, „Историята“ не е открадната от Гърция. За Гърция „История славянобългарска“ не представлява абсолютно никаква историческа ценност.

Гърция притежава паметници с хилядолетна история. Гърция води сериозни спорове с всички световни музеи, включително и Британския музей, за експонати, които са от нейните земи. Книга, написана преди 250 години на български език, няма никаква стойност за тях.

⋮

Служителите на Държавна сигурност не са откраднали Паисиевата история от „гърците“, те са я откраднали от българския манастир „Зограф“, който я е опазил повече от два века. За българите християни този манастир е свято място за поклонение – който в миналото не е можел да отиде до Божи гроб, е ходил там и така е ставал „малък хаджия“.

Второ, ако нашите „доблестни“ разузнавачи бяха откраднали Четвероевангелието на Иван Александър, прониквайки в Британския музей, преодолявайки британските тайни служби и една изключително сериозна охранителна система, някак си биха могли да претендират за някакъв „героизъм“. Но те открадват „Историята“ от български манастир, след като са посрещнати от български монаси – повечето от тях достопочтени старци, след като са хранени, черпени, приети с отворени обятия. Така че те не са „спасили“ „Историята“, а са извършили един недостоеен акт от гледна точка на гостоприемните си домакини – също българи.

Запознавайки се с новооткритите документи, свързани с планирането и провеждането на операция „МАРАТОН” за кражбата на Паисиевата история, вие изразихте възмущението си от тяхното съдържание. Защо?

- Възмутен съм от чиновническия език, който се използва в тези документи, когато става въпрос за открадването на една светиня от манастир, който сам по себе си е светиня. Имам своето обяснение за това. Бюрократите от Държавна сигурност подхождат към кражбата от манастир, както към кражба от супермаркет. Те са атеисти по възпитание. Те никога не са били възпирани в действията си от страх от Бога. Но да откраднеш от манастир не е обикновено престъпление. От християнска гледна точка това е кощунство! Точно това те не могат да разберат. Ние с тях живеем в два паралелни свята. Когато върнах „Историята” проведох няколко разговора с висши представители на бившата Държавна сигурност. Това, което ме поразя е, че ние се разминавахме напълно. Те не разбраха нито един от моите мотиви и аз не разбрах нито един от техните.

Досега се твърдеше, че това е било високопатриотично действие, имало е заплаха „Историята” да бъде открадната. Но новооткритите документи показват, че всъщност става въпрос за една дълго подготвяна операция още от 1972 г., от началото на създаването на културно-историческото разузнаване като структура в ПГУ.

- От документите, които сте открили, се доказват две огромни лъжи. Първата е, че е имало заплаха за „История славянобългарска”. Става ясно, че никаква заплаха не е имало. Второ, че тя е съхранявана при лоши условия и можело да се повреди. Тя е била съхранявана в „Зограф” повече от 200 години и не се е повредила. След кражбата книгата се е съхранявала заедно с други „придобити” документи и артефакти при условия, които самото разузнаване преценява като „неподходящи” – в някаква стая с дървени сандъци, в която разузнавачите си провеждали партийните събрания – вие знаете повече за това. Както сам ми споделихте, имало е случаи на частично унищожаване на ценни документи и на изчезване на такива документи в разузнаването. Тоест, и двата аргумента за връщане на „Историята”, които бяха представяни пред българското общество, са фалшиви.

Написано от Христо Христов
Петък, 12 Октомври 2012 17:33

Ще ви дам още един аргумент. България е имала навремето не само Зографския манастир, а и Хилендарския манастир – там Паисий започва да пише „Историята”. След това по решение на Братството на Света гора Хилендарският манастир е даден на сръбските монаси. С кражбата на „История славянобългарска” от нашия Зографски манастир, комунистическата държава поставя българското монашеско братство в много лоша ситуация. Един от най-старите монаси буквално плачеше пред мен, когато ми разказваше, че братството е критикувано остро от другите манастири, че не е способно да опазва своите ценности. Света гора е ценна с това, че всички манастири пазят подобни реликви и ценности и едно от задълженията им е да ги опазват. В обществото не е толкова популярен факта, че в нашия Зографски манастир се съхраняват и още няколко не по-малко ценни от Паисиевата история документи, като Драгановия миней и Служебника на Патриарх Евтимий.

Това, което не ви споделих, е че разузнаването е планирало кражбата и точно на тези два документа, заедно със златното съкровище на манастира.

Не знаех това! С една дума нито един от мотивите, които излагаха представителите на ДС, когато върнах „Историята”, не е издържан. Кражбата е винаги кражба. Те крадат светиня, която е опазена повече от 200 години при различни тежки за манастира времена, крадат от български манастир, което е кошунство, и с тази кражба злепоставят нашето монашеско братство. Представете ли си ситуация, при която манастирското братство на Света гора реши да отнеме Зографския манастир от българско владение, тъй като той не може да опази културното си наследство? Така, както е бил загубен навремето Хилендарския манастир.

Очаквал ли сте тези нови факти един ден да излязат наяве и то от архивите на ДС? Има хора, които казват, че архивите на Държавна сигурност са унищожени, че от тях не може да се научи истината, но ето сега истината за кражбата на „История славянобългарска” излиза точно от тях.

Написано от Христо Христов
Петък, 12 Октомври 2012 17:33

- Както казах в началото, бях абсолютно убеден, че това е дело на Държавна сигурност. Абсолютно убеден съм и сега, че всички архиви на ДС се съхраняват някъде. Въпрос на време е да бъдат разкрити. Онези, които си мислят, че миналото ще остане в сянка, защото има унищожени архиви, просто се лъжат. Рано или късно всичко ще излезе наяве. Така, както Вие извадихте на бял свят архиви, за които също се смяташе, че са били унищожени.

Вие имал ли сте някакви контакти с гръцки държавници или дипломати по този случай и ако да, какво е било тяхното мнение?

- Никой от Гърция не е проявявал интерес към Паисиевата история. Имаше дело в гръцкия съд, но делото е заведено от нашите монаси. Като разбират, че „Историята” е открадната, те са били длъжни да сторят това. Не само в Гърция – където и по света да установиш, че някой те е обрал, сезираш съответните органи.

Ако се върнем към 1996 г., когато през есента на същата година „Историята” уж беше „подхвърлена” в НИМ, ще се види, че по този начин на вас беше прехвърлен един „горещ въпрос”, който спокойно е могъл да излезе наяве още в много по-ранен етап на правителството на БСП с премиер Жан Виденов и още по време на мандата на президента Желю Желев.

- Разбрах много добре това. Връщането на „Историята” се превърна в политическа кампания в полза на [Георги Първанов](#), под диригентската палка на Божидар Димитров - тогава директор на НИМ и активен член на БСП, преди това сътрудник на Държавна сигурност, а сега отново директор на НИМ и активен член на ГЕРБ. Беше доста непочтена кампания, която горе-долу премина под мотото „Петър Стоянов предава българския национален интерес”. Този тип манипулации, така характерни за комунистическата Държавна сигурност, винаги са ме отвращавали. Но и сега бих

Написано от Христо Христов
Петък, 12 Октомври 2012 17:33

направил същото. Защото открадването на „Историята“ не е патриотичен, а неморален акт.

На всичко отгоре и несъстоятелен – Зографският манастир, макар и в Гърция, е част от българската историческа и културна територия и е много глупаво да подлагаме на риск този негов статут. Не може да лъжеш един цял народ по този начин! Всъщност върволица от плачещи хора съвсем искрено отидоха в последния ден, за да се „простят“ с „Историята“ и това беше част от сценария на Божидар Димитров в кампанията на Георги Първанов. Точно по това време една много доблестна млада жена Анелия Йорданова дойде в Президентството и ми донесе много ценен препис на „Историята“, завещан от нейния прапрадядо Стефан Бобчев - голям български юрист, политик и книжовник. Друг един достоен българин – Йордан Михайлов ми донесе препис на „Историята“ толкова ценен, колкото върнатия, което беше признато и от специалистите. Подарих единия на Националния исторически музей, а другият оставих на „Дондуков“ 2 – поставен в Гербовата зала в специална стъклена витрина.

Когато сте взимал решението за връщането на „Историята“ не сте ли си задал въпроса, че може би в архивите на Националната разузнавателна служба, правоприменник на Първо главно управление на ДС, може да има документи за този случай и да ги изискате чрез тогавашния директор на НРС ген. Димо Гяуров, който смени ген. Бриго Аспарухов? Задавам този въпрос, защото тези, документи, които разкриват истината за кражбата, са били през цялото време там – в архива на разузнаването.

Написано от Христо Христов
Петък, 12 Октомври 2012 17:33

- Въпреки, че бях напълно убеден чие дело е кражбата, нито имах време, нито пък желях да се ровя, за да видя кои са непосредствените извършители. Откровено да ви кажа подробностите никога не са ме интересували. За мен беше важен актът. Нашите монаси в „Зограф“ идваха няколко пъти при мен с разплакани очи, за да ми разкажат за кражбата и ме питаха: „Ама вие наистина ли не сте знаели досега?“. Аз наистина не знаех. Дядо Пахомий се разплака като говореше за този случай. Той беше един достолепен монах, посветил се на българщината и опазването на библиотеката в Зографския манастир. Целият му живот е минал в служба на България. Това са истинските български патриоти, а не крадците на „Историята“.

Българските монаси в „Зограф“ са опазили българското културно наследство в продължение на 10 века, предавайки го от поколение на поколение. Като питах дядо Пахомий, как е допуснал кражбата, той ми каза: „Г-н президент, ние ги приехме като българи, те са наши съотечественици, те пиха и ядоха на нашата трапеза“. Запитах го защо така лекомислено им е показал „Историята“, а той ми отговори: „Как да не им я покажа, нали са наши българи“. Ето ви отново фундаменталната разлика между хората от „службите“ и хората, които всеотдайно и анонимно са служили на България - един монах християнин не може да проумее, че наш българин, гостенин, дошъл в дома му, може да го обере!

Кои бяха хората, които ви подкрепиха в решение? Имаше един съвет на интелектуалци, събран при вас по този повод.

- Да бъда честен, съветът беше разделен на две. Представителите на историческото

Написано от Христо Христов
Петък, 12 Октомври 2012 17:33

крило смятаха, че черновата на Паисиевата история трябва да остане в България – като професор Георги Марков и Божидар Димитров.

Впоследствие и двамата се оказаха сътрудници на ДС.

- Да, така е. Но аз поканих Съвета не за да вземе решение – в крайна сметка този Съвет няма никаква институционална власт. Поканих ги, за да чуя тяхното мнение и по-голямата част наистина сподели моите аргументи – спомням си, че и Светлин Русев, и Крикор Азарян, и Георги Пенчев от Ефория „Зограф“ подкрепиха връщането на „Историята“. Но в крайна сметка решението можех да взема само аз.

Какъв извод може да се направи сега, когато тези архиви на ДС за кражбата на „Историята“ стават публични и всеки един човек може обективно да си изгради мнение за истината? Излизането на тези архиви става възможно благодарение на отварянето на досиетата на ДС.

Отварянето на архивите на ДС в България закъсна страшно много. Защо – това е тема за отделен разговор. Но този процес трябва да продължи докрай. Само че аз съм категорично против процесът на осветляване на престъпленията на Държавна сигурност и комунистическия режим да бъде заместен с процеса на огласяване на бившите агенти на Държавна сигурност. Нищо против последното, но то е само една десета от осветляването на престъпленията на комунистическия режим и неговия репресивен апарат – ДС.

За съжаление между всички политически партии и интелектуалците се осъществи странен консенсус този процес да бъде сведен само до осветляване на агентите на ДС. Да си агент на ДС е нещо, с което не може да се гордееш. Но забравяме за вербовчиците, забравяме за началниците на вербовчиците, забравяме за генералите от

Написано от Христо Христов
Петък, 12 Октомври 2012 17:33

ДС, забравяме за членовете на Политбюро, които са давали директивите Държавна сигурност да работи по този начин. ДС не е самодейна организация. Тя е най-мощният и брутален репресивен орган в ръцете на комунистическата партия.

Според мен има смисъл да се отворят архивите само ако има доблестни мъже и жени, които гледат на този процес като на процес за разобличаване на комунистическия режим в България. Но се съмнявам, че това ще се случи скоро, защото героите от времето на комунизма са и герои на днешното време. Те контролират икономическия, медийния и политическия живот в България. Останалите, за да не нарушат комфорта си, се съобразяват с тях. Но съм сигурен, че един ден ще се намерят хора, които да извадят истината наяве. С това нищо няма да помогнат на десетките хиляди репресирани от комунистическия режим, които лека-полека си отиват, но поне ще вземат участие в последната битка – битката за историята, след като преди това загубихме и икономическата, и политическата битка.